

Számítógépek csúcstechnológiához

Csütörtökön a KFKI Mérés- és Számítástechnikai Kutatóintézetének vezetői és tudományos munkatársai szakmai napon tájékoztatták a hazai felhasználó vállalatok 300 képviselőjét kutatási eredményeikről és fejlesztési terveikről. Emlékeztettek arra, hogy az intézetben húsz esztendeje fejlesztették ki az első hazai gyártmányú számítógépet, s elmondták, hogy az idén már a csúcstechnológia körébe tartozó berendezésekhez szállítottak, a nemzetközi tudományos élet által is nagyra értékelt számítógépes hálózati rendszereket.

Ötéves fejlesztés eredményeként befejezték és leszállították a Szovjetunióban

épülő termonukleáris fúziós berendezés teljes számítógépes mérő- és adatgyűjtő rendszerét: a magyar szakemberek e termonukleáris berendezéshez 14 nagyszámítógépet és 50 mikroszámítógépet gyártottak, s elkészítették a hálózatként működő rendszerhez tartozó programokat is. Jelenleg a Mérés- és Számítástechnikai Kutatóintézet mérnökei és kutatói a helyszínen a számítógépes rendszer szerelését végzik.

Az intézet kutatóinak tudományos és műszaki teljesítményéhez hasonló feladatot eddig az Egvesült Államokban, Angliában és Japánban oldották meg sikeresen.

Húszezer tonnával több

A veszprémi szénbányák balinkai bányáuzemében a tervezett 580 ezer tonna helyett ez év végéig 600 ezer tonna szenet termelnek ki. A húszezer tonna többletet mindenekelőtt a háztartások kapják. A lakosság tüzelőanyag-ellátását segítő többlet szenet a bányászok elsősorban vasárnapi műszakok vállalásával teremtik elő. Az utolsó negyedében minden minden vasárnap leszállnak egy-egy műszakra a bányászok a tárnákba, hogy túlmunkával felszínre hozzák a lakosságnak szánt szenet. De vannak a többlet szén kitermelésének más formái is Balinkabányán. Az év második felétől 100 méterről 150 méterre szélesítették, és 2 méter 40 centiméteres magasságról 3 méterre növelték egy-egy fejtésben a művelési területet.

Az erdők nehezen gyógyulnak

Hazánk nemzeti vagyonának tekintélyes részét jelenti az 1,7 millió hektár erdő. Az élő fák jótékony hatását környezetünkre mindannyian ismerjük, a fakitermelés gazdasági szerepe pedig milliárdokkal mérhető. Erthető tehát, hogy a közvéleményt éppúgy aggasztják a növényvilág óriásairól szóló kedvezőtlen hírek, mint a gazdasági szakembereket. Mennyire egészségesek a magyar erdők? — erről beszélgettünk nemrégiben a fák „orvosával”, az Erdészeti Tudományos Intézet erdővédelmi osztályának vezetőjével, pontosabban: dr. Pagony Hubert címzetes egyetemi tanárral, aki a közelmúltban történt nyugdíjazásáig volt az osztály vezetője és Varga Szabolccsal, aki jelenleg tölti be ezt a posztot.

A tölgy betegsége

Részben a fajtaösszetétel magyarázza, ahogy erdeinkből több mint 1 millió hektár negyven évnél fiatalabb, ami valójában nem jelent „fiataloságot”, mert zömében gyorsan növekvő fajokról van szó, amelyek 30–40 éves korukban vágásérették. Ez azt jelenti, hogy nagyarányú, folyamatos felújításra van szükség; az új erdők telepítésének aránya pedig évente 10–20 ezer hektár. Parlagon heverő szabad terület volna több is, az erdősítési kedvben sincs hiány, csak az anyagi lehetőségek szabnak korlátot.

Rátérve eredeti kérdésünkre, az európai átlaghoz képest nem rossz a magyar erdők egészségi állapota. Ez részben annak köszönhető, hogy nálunk nem olyan magas fokok az iparosítás, mint nyugati és északi szomszédainknál. Magyarországon egyelőre nem kiemelkedő probléma a savas eső, és a talaj elsavanyodása, egyértelműen ezt bizonyítják kutatásaink — hangsúlyozták beszélgetésünk során az ERTI szakemberei. — Természetesen a fák egészségi állapota évenként változhat, ebben az időjárás alakulása döntő szerepet játszik.

Jelenleg — a nyolcvanas években — az erdészeti szakembereknek legnagyobb gondja a kocsánytalan tölgyek károsodása, amelyet 1978-ban észleltek először. A nemzetközi együttműködés keretében végzett vizsgálatok során hasonló megbetegedést észleltek Romániában és Szlovákiában. A tényekből káránalatra következettek a szakemberek. Ma már megállapítható, hogy a magyar kocsánytalan tölgyek betegsége keletről nyugatra

terjed, eljutott Ausztriába és Csehországiába, a Morva vidékére is. A terjedési irány is bizonyítja, hogy ez a tölgypusztulás nem függ össze az iparosodással járó úgynevezett immissziós ártalmakkal, amelyekre egyébként a tölgy a legkevésbé érzékeny.

Az Erdészeti Tudományos Intézet szakemberei összefogtak a társintézményekkel a kocsánytalan tölgy pusztulását okozó tényezők megismerése érdekében. A négy esztendeje tartó kísérletek és megfigyelések eredménye azt bizonyítja, hogy a Zempléni-hegység tölgyesei már túl vannak a megbetegedés kulminációján, ami itt 31,1 százalékos pusztulást jelentett. A Kemeneshátán (Vas megyében) viszont — ahol 1984–85-ben kezdődött ez a kóros folyamat — eddig még csak 2,4 százalékos megbetegedés. A tényekből, a tölgypusztulás arányából és terjedési irányából arra következtetnek a szakemberek, hogy néhány év múlva nyugat felé „kiér” az országból ez a fabetegség, megszűnik a kocsánytalan tölgyek tömeges elhalása.

Mik a tettesek?

Tudnunk kell azt is, hogy a kórokozó gombakártevő a káránalot utolsó szereplője, amely az aszálytól sújtott, hótlan, hideg telektől meggyötört fákat támadta meg, amelyeket legyengítettek az elszaporodott lombtrágozók, szúk, a korhadéklakó gombák. A „sorban” a lombtrágozó rovarok a legjobban megfoghatók, ezért a szakemberek összefogtak, hogy ezt a láncszemet „kilőve” megszakítsák a káránalot. (A téli araszoló például évente 740 millió forint veszteséget okoznak kártételükkel. Az ellenük való folyamatos védekezés e nagy összeg töredékébe kerülne.)

Jobban ismert a kocsányos tölgyek pusztulását okozó káránalot. Már az elmúlt században is szó volt ennek az értékes fajfajának pusztulásáról. Itt a káránalot fontos tagja a tölgylisztharmat, de a helytelen vizsgáldoklás is árt a kocsányos tölgyeknek. Ha a talaj víz-háztartása ingadozó, ehhez a gyökérzet nem tud igazodni, így legyengül a fa, és könnyebben prédájává válik a kórokozónak, károsítóknak. A rovarokkártók ellen ma már hatékonyan védekeznek az erdőgazdászok.

Beszélnünk kell még a fenyevesek ellenségeiről is, amelyek főként a laza szerkezetű, homokos talajon támadnak. A gyökérrontó tapló a homokban vízszintesen terjeszkedő gyökereken jut

egyik fától a másikig, 20–30–40 éves korukban károsítja a fenyőket — elsősorban az erdei- és feketefenyőt —, hatalmas foltokban pusztítja e szép tülevelüket.

A gyógyító gomba

A hatatos biológiai védekezés kidolgozása dr. Pagony Hubert nevéhez fűződik: 1983-ban jelentette be az ERTI és a Phylaxia Vállalat szabadalomként az Angliából adaptált módszert, amely az óriás terülő gomba „személyében” találta meg a kórokozó méltó ellenfelét. Hektáronként ezer forint a védekezés költsége, ezt is megtéríti az állam a gazdaságoknak. A gyógyító gomba spóráját a Phylaxia Vállalat szaporítja. Am a körülmények ilyen kedvező alakulása mellett is kell tiz esztendő az országos „győzelemhez”. Hiába, az erdők nehezen gyógyulnak.

Az erdők károsítói elleni védekezés az egyik legnagyobb és legfontosabb kutatási témája az Erdészeti Tudományos Intézetnek. Jelszavuk a biológiai és integrált védelem. Minél kisebb mérlegelést gyakorolni a természet, és nem kémiai szereket alkalmazni, hanem a melegvérű állatokra, és az emberre ártalmatlan szereket, amelyek megkímélik a környezetet. Például kitin-szintézist gátló hatású szerrel gyakorlatilag éhhalálra itélik a hernyókat. A hatékony és szelektív védekezés azonban nem kisebb technikai segítő társ kell, mint a helikopter. A növényvédelem másfél évtizede alkalmazott segítő társai a mezőgazdaság „kezében” vannak, csak néhány erdőgazdász rendelkezik részben velük, társulás útján. Ráadásul ezek a növényvédelmi helikopterek kiszolgálták már idejüket, újak beszerzése pedig igen nagy gondot jelent a költségvetésnek.

Azt mondják, a fák állva halnak meg. De nem mindegy, hogy mikor. Hogy fiatalon letarolja-e az őzcsapat, vagy harmincéves korukban kivágják? Netán megéri a száz esztendő is a bükk hasznos madárnemzedékek egész sorának otthont adva? Csak hogy, ha 50–60 évvel még tovább élhetne, ötször annyi faanyagot adna. Ezen-több százmillió forint kiesést okoz, hogy erdeink biológiai képességeit nem teljesen használjuk ki. Hogy beteg erdeink nehezen gyógyulnak, de egészséges fáink életét is megrövidítjük.

Imre Erzsébet

Biotechnológiai vállalkozás — a makói hagymáért

„A Makóklón Kutatási, Fejlesztési, Termelési Gazdasági Társasági szerződését a tagok a közös gazdasági célra irányuló tevékenységük folytatására a következőkben határozzák meg” — így kezdődik annak a biotechnológiai vállalkozásnak a tagsági szerződése, amelynek ünnepélyes aláírására tegnap került sor Makón, a Lenin Tsz irodaházában.

Mielőtt a gazdasági társaság tevékenységének részletes bemutatására kerülne sor, ejtsünk szót az előzményekről is! Régióta írunk, beszélünk róla, hogy a térségben, Csongrád megyében a biotechnológiai kutatásokhoz, azok eredményeinek hasznosításához szinte minden adott, egy valami hiányzott csupán, mégpedig a vállalkozószellem. Sokszor elhangzott: nincs pénz, nincs csenek — ennek hiányában — ipari eredmények, amikre piackutatást alapozni lehetne. Pénzhiányon pedig általában a „központi” források hiányát értették a felek.

Pedig indulótókat másképp is össze lehet szedni — ezt bizonyította be a Makóklón, a gazdasági társaság formájának megválasztásával. Az alapítás ötlete a Makói Hagymatermelési Rendszer szakembereitől és taggazdászaitól származik; a cél az volt, hogy a legkorszerűbb biotechnológiai eljárásokkal javítsák a makói hagyma minőségét, és növeljék termőképességét. A célkitűzést megvalósítani pedig a tudomány jelenlegi állása szerint az úgynevezett merisztéma (szövet)-szaporítással, vírusmentes fajták előállításával lehet. A gazdasági társaság tehát azért jött létre, hogy ezzel a tevékenységgel a hazai — de elsősorban a makói — minőségi hagymatermesztést fellendítse, miközben jövedelmezően gazdálkodik, nyereséget produkál a szaporítóanyagok feldolgozásával és forgalmazásával, eladásával.

A gazdasági társaságnak 10 tagja van: a Makói Hagymatermelési Rendszer, a Fehérjetechnológiai Tudományos Termelési Egyesülés, a Zöldégetermesztési Kutatóintézet Fejlesztő Vállalat, a Makói Kossuth, Lenin és Útőr Tsz, a Pitvarosi Felszabadulás a Hódmezővásárhelyi Vörös Csillag Tsz, a Csongrád Megyei Zöldért, valamint a Hungarofrukt Külforgalmazó Vállalat. A tagok alaptőkével szálltak be a vállalkozásba, összesen 3 millió 200 ezer forint értékben. A vagyoni hozzájárulás összegétől függően ré-

szesednek a nyereségben, valamint szavazati joguk is ennek arányában van. Így például a legtöbb szavazattal (egy szavazati jog 200 ezer forint) az MHR rendelkezik, az igazgató tanácsban helyet foglaló egy emberének véleménye 5 szavazatot „ér”.

A gt. mindössze 4 függetlenített emberrel dolgozik, egyikük az igazgató, továbbá alkalmaz 2 laboránszt és egy kertész szakmunkást. Ahol pedig az új vírusmentes makói hagymát „kinevelik”, az a ZKI Fejlesztő Vállalat makói laboratóriuma, amelynek kapacitása eddig jórészt kihasználatlan volt. A gazdasági társaság tehát bérleti díjat fizet a helyiségekért és a műszerekért egyaránt.

A szerződés aláírásával szinte egy időben elkezdődhetett a munka. Mivel Magyarországon eddig csak a ZKI FV budatényi állomásán foglalkoztak hagymaszövet-tenyésztéssel, ezekben a hetekben onnan érkeznek a táptalaj Makóra, s onnan kapja a laboratórium a szaporítási eljárásokat is.

S hogy milyen feladatok megoldása vár a gt.-re? A minőségi szempontokból igen kiváló makói hagyma —

amelynek a szárazanyag- és illóolaj-tartalma magasabb a világátlagnál, s mintegy 45 bioaktív vegyületet tartalmaz — terméshozamát kell növelni, az egészséges példányok szaporításával. Ha tehát csak a vírusmentes, a makói „átoknak” (peronoszpóra és fuzárium betegségeknek) ellenálló egyedeket szaporítják, akkor értelem szerűen nő a terméshozam, csökken az önköltség. (Innen a Makóklón elnevezés eredete: a klón ugyanis olyan szaporítóanyag — a hagyma esetében a dugvány —, amely nem ivaros, hanem vegetatív úton jön létre.)

A gt. létrehozásának ötlete a nyáron vetődött föl, s tegnap, ünnepélyes körülmények között aláírták a tagok a társasági szerződést. Az eseményen részt vett Varga Dezső, a makói városi pártbizottság első titkára és Sarló Ferenc, a makói városi tanács elnöke is. Az igazgatótanács tagjai döntöttek az igazgató személyéről is: 3 évre kinevezték Regős Antalt, a Makói Lenin Tsz eddigi agronomusát, kertészmérnököt.

F. K.

Pangás

Panaszkodnak vidéki gazdasági vezetők, műszakiak és közigazdászok, hogy az információ nem a kívánt mennyiségben, hiányosan, lassan jut el hozzájuk. Fedig hát ma a gazdaságban igazán nagy érték a jól értesültség. Fejlődni, de még talpon maradni is nehéz nélküle. Sokszor hallatszik: bezeg, a pesti kléglék! Előttük az információ terített asztala. Ilyenfajta zokszavaktól a szegedi gazdaság sem mentes.

S lám, a Prodinform Műszaki Tanácsadó Vállalat bemutatkozott szervezett Szegedre. Elküldtek 300, névre szóló és vállalatok részére megcímezett meghívót. Munkatársaik közül vonatra, gépkocsiba szálltak nyolcan, hogy enyhítsék a város műszakijainak információhiányát. Kibérelték a technika háza legnagyobb nagytermet. Kétlappos jelenléti ívet szerkesztettek. Elhoztak mutatónak kiadványaikból jó néhány kilót. Szegedről és egész Csongrád megyéből pedig jöttek érdeklődők a tegnapi, csütörtöki időpont-ra összesen öten. A vállalatokat, intézményeket, akiket képviseltek, talán nem árt felsorolni. Böven van rá hely, és igazán rövid a lis-

ta. A Metripod, a Makói Redőnygyártó Vállalat, a Szegedi Textilipari Szakközépiskola, az NKfV szegedi üzeme. Hogy ez még csak négy? Valóban. Az ötödik szegedi vállalatot szemérmesen elhallgattam. Munkatársainak mintha enyhe „befolyásoltság” alatt lépett volna a terembe. Félrehúzódtott az egyik sarokba. Aztán békésen végigszunyókálta a teljes programot.

Néhány szó essen ezek után a Prodinformról is. Az Ipari Minisztérium ágazati körébe tartozó gazdálkodó szervezetek műszaki és gazdasági szakirodalmi információellátására hivatott. Kiadványaiban folyamatosan feldolgozza a világ nagyobb szakfolyóirataiban megjelenő információkat, a vállalati irodalmat és szimpóziúmkonferenciákat. Együttal fórumot biztosít a hazai gyártóknak és felhasználóknak saját eredményeik ismertetésére és tapasztalataik átadására, különös tekintettel az importkiváltás nehéz problémáira. Szolgáltatásai: támafolyelések, gyors tájékoztatók, tanulmányok és műszaki könyvek, vállalat-, illetve témaközpontú szolgáltatások egyedi

megrendelésre. Ezenkívül videotechnikával és számítógéppel segített szaktanácsadással, közvetítői és más tevékenységgel állnak megbízóik rendelkezésére.

A műszaki információk, kiadványaik terjesztéséért egyetemistáknak, fiatal műszakiaknak fizetést is tudnak adni. Talán a külső vállalkozóknak Szegeden is több sikere lesz, mint a tegnapi pangó bemutatkozásnak.

Böle István

Megalakult a Szanáló Szervezet

A Pénzügyminisztérium megalakította a Szanáló Szervezetet, amely fontos szerepet vállal a veszteséges vállalatok talpra állításában, vagy megszüntetésében.

Rédei László, a szervezet igazgatója elmondta, hogy a Pénzügyminisztérium felmérése szerint az első háromnegyed évben 191 vállalat volt veszteséges. Fontos népgazdasági érdek, hogy a gyengén gazdálkodó,

veszteséges szervezeteknél feltárják a hiányosságok okait, felülvizsgálják a szervezeti feltételeket, és — ha erre mód van — ismét jövővelmezővé tegyék tevékenységüket. A veszteséges gazdálkodás fenntartása ugyanis jelentősen megterhelte a költségvetést, s egyes vállalatok fizetési képtelensége nehezíti partnereik működését is. A gondok megszüntetésének egyik módja a szanálás, amelynek rendjét az idén életbe lépett új

jogszabályok határozzák meg. Ennek alapján a fizetési képtelenné vált vállalat hitelezői is kezdeményezhetik a szanálási eljárást, amelynek első szakasza a Magyar Kereskedelmi Kamara, illetve a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa által megszervezendő előzetes egyeztetési tárgyalás. Ha ezen nem jön létre megállapodás a hitelezők és az adós között, akkor az ügy a Szanáló Szervezethez kerül.